

0100600013

Recu OLT / CIH / ITH

28 MARS 2013

OLM

**MINISTERUL CULTURII,
CULTELOR ȘI PATRIMONIULUI NAȚIONAL**

**COMISIA NAȚIONALĂ PENTRU SALVGARDAREA
PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL**

**PATRIMONIUL CULTURAL
IMATERIAL DIN ROMÂNIA
REPERTORIU. I**

CIMEC – Institutul de Memorie Culturală

București, 2009

Desigur că, așa cum se prezintă, repertoriul nostru se configurează ca model teoretic și ca vocabular exemplificativ. Alcătuit pe baza realităților de teren și bibliografice referitoare la cultura tradițională românească, modelul acoperă în mare parte și cultura grupurilor vorbitoare ale dialectului aromân, dar și sistemele de realități patrimoniale ale altor populații decât cea românească și care locuiesc, în prezent, în România. Denumirile sunt, evident, altele, accentele și reliefulurile sunt distincte, specificitățile sunt diferite – căci diferențele marchează identitățile –, dar modelul poate fi utilizat ca punct de pornire și pentru aceste populații. În pofida acestor evidente, constatate prin propria analiză și prin discuții cu alți specialiști³, am inclus în listă și câteva obiceiuri practicate de diferite populații care locuiesc în România⁴, convinși fiind că patrimoniul cultural imaterial național este amputat în lipsa acestor deschideri.

Obiceiuri calendaristice

A. Practici populare legate de date fixe din calendarul creștin:

Sfântul Vasile (1 ianuarie)⁵, Boboteaza (6 ianuarie)⁶, Sfântul Ion (7 ianuarie)⁷, Sfântul Trifon (1 februarie)⁸, Întâmpinarea Domnului (2 februarie)⁹, Mucenicii (9 martie)¹⁰, Bunavestire/*Blagoveștenie* (25 martie)¹¹, Sfântul Gheorghe (23 aprilie)¹², Sfântul Ioan de Vară – *Sânzienele* (24 iunie)¹³, Sânpetru de Vară (29 iunie), Sfântul Ilie (20 iulie), Sfânta Maria Mare (15 august)¹⁴, Sfânta

³ Mulțumim, în acest sens, domnilor prof. dr. Pozsony Ferenc, prof. Letiția Mark și prof. dr. Mihai Radan, care ne-au consiliat cu privire la practicile patrimoniale ale maghiarilor, grupurilor rome, sașilor, sârbilor și carașovenilor.

⁴ V. secțiunea *Sărbători identitare: sărbători care marchează identitatea etnică*. O prezentare detaliată a repertoriului patrimoniului cultural imaterial al acestor populații urmează să fie publicată într-un volum separat.

⁵ Uratul cu plugușorul (v. *Arta cuvântului*), Plugul mare, Veghea dintre ani/Revelionul, jocurile cu măști: Capra, *Turca*, *Brezaia*, *Cerbuțul*, *Barza*, *Ursul*, *Căiuții*, *Frumoșii și Urâții*, *Malanca*, *Vergehul*, *Sânvăsăitul blidelor*, divinații/vrăji și farmece de aflare a ursitului și a norocului (v., în prezenta listă, *Practici divinatorii*), prognoze pentru aflarea mersului vremii, *Sorcova*, *Semănatul*, *Vasilca*.

⁶ Umblatul cu *Chiraleisa*, Încuratul cailor, *Iordănitul*, *Ardeasca*, divinații/vrăji și farmece de aflare a ursitului (v., în prezenta listă, *Practici divinatorii*), prognoze meteorologice.

⁷ Iordănitul femeilor, masa moașei, Păpușa lui Sântion.

⁸ Trifonul viermilor și al omizilor, *Arezanul/Gurbanul viilor*.

⁹ Ziua ursului – prognoze meteorologice (v., în prezenta listă, *Practici divinatorii*), Filipii de iarnă, Martinii de iarnă, Târcolitul viilor.

¹⁰ Sfințisorii/mucenicii (v. *Alimentație*), focurile sfinților, pornirea plugului.

¹¹ Ziua cucului.

¹² Practici apotropaice și de fecunditate din ajunul sărbătorii: rugul, ramura verde, Sângiorzul vacilor, măsurșul oilor, rituri de protecție împotriva furtului manei laptelui și holdelor, credințe și povestiri despre hoți de mană, moroi și strigoaice (v. *Arta cuvântului*), vrăji și farmece de aflare a ursitului și protecția sănătății (cântăritul), Împrouratul (spălatul cu rouă), Strigarea peste sat, Râscucăitul, Moșii de Sângiorz, urzicatul, angajarea argaților și plata datoriilor.

¹³ Jocul Drăgaicei (v., în prezenta listă, *Manifestări coreice*), cununițe de Sânziene, moșii de Sânziene, Boul înstruțat, Goțoii.

¹⁴ Pelerinaje religioase.

Il est également évident que le présent répertoire, sous sa forme actuelle, constitue un modèle théorique et un exemple de glossaire. Dressé à partir des réalités du terrain et des renseignements bibliographiques concernant la culture traditionnelle roumaine, notre modèle recouvre aussi la plupart des réalités du patrimoine des populations autres que la population roumaine qui habitent sur le territoire roumain. Les dénominations en sont évidemment différentes, tout comme les accents et le spécifique, puisque ce sont les différences qui définissent une identité, mais notre modèle peut être utilisé là aussi comme point de départ d'une description. Conscients de ces différences constatées lors de nos analyses et par les discussions que nous avons eues avec des spécialistes³, nous avons toutefois inclus dans notre inventaire quelques-uns des rituels des populations non roumaines⁴, considérant que le patrimoine culturel immatériel roumain serait incomplet et comme amputé en l'absence d'une telle ouverture.

Rituels liés au calendrier

A. Pratiques populaires à dates fixes du calendrier orthodoxe :

Saint Basile (le 1er janvier)⁵, Épiphanie (le 6 janvier)⁶, Saint Jean (le 7 janvier)⁷, Saint Tryphon (le 1er février)⁸, la sainte rencontre de notre Seigneur (le 2 février)⁹, les saints quarante Martyrs de Sébaste (le 9 mars)¹⁰, Annonciation (le 25 mars)¹¹, Saint Georges (le 23 avril)¹², Nativité de Saint Jean le Précurseur, *Sânziene* (le 24 juin)¹³, Saints Apôtres Pierre et Paul (le 29 juin), Saint Élie

³ Nous remercions le Pr. Pozsony Ferenc, Letitia Mark et Mihai Radan, qui nous ont offert de précieux conseils concernant les pratiques des populations hongroise, tsigane, saxonne de Transylvanie, serbe et croate.

⁴ V. *Fêtes identitaires : fêtes qui relèvent de l'identité ethnique*.

⁵ Les vœux du *Plugușor* (v. *Art du récit*), la Grande Charrue, la veille entre les ans (le Nouvel An), les jeux à masques : *Capra, Turca, Brezaia, Cerbușul, Barza, Ursul, Căiuții, Frumoșii și Urâții, Malanca* (couple de chanteurs déguisés), *Vergelul*, la surprise des assiettes (pratique qui consiste à cacher divers objets symboliques sous les assiettes des convives), pratiques divinatoires et sortilèges pour lire l'avenir (v. *Guérison des maladies*), pronostics météo, *Sorcova*, les Semailles, *Vasilca*.

⁶ La promenade de la *Kiraleisa*, la conduite des chevaux, *Iordănițul, Ardeasca* (fumigations pour purifier la maison), divination, sortilèges et charmes pour lire l'avenir (v. *Guérison des maladies*), pronostics météo.

⁷ Le baptême de Saint Jean des femmes, le repas de la sage-femme, la poupée de Saint Jean.

⁸ *Trifonul viermilor/omizilor* (arrosage des arbres fruitiers d'eau bénite), *Arezanul/Gurbanul viilor* (rite viticole).

⁹ Le jour de l'Ours – pronostics météo (v. *Pratiques divinatoires*), *Filipii de iarnă* (pour protéger les troupeaux contre les loups), *Martinii de iarnă* (idem), le tour des vignes.

¹⁰ Les petits saints/ martyrs (v. *Cuisine*), les feux des saints, la première sortie de l'araire.

¹¹ La fête du coucou.

¹² Pratiques de conjuration du mal et pour la fécondité, à la veille de la fête : le bûcher, la branche verte, la Saint-Georges des vaches, la mesure du lait, rites de protection contre le vol du lait et des céréales, croyances et récits de voleurs de récoltes, de vampires et d'esprits (v. *Art du récit*), sortilèges et charmes pour lire l'avenir et protéger la santé (la mesure), le lavage à l'eau de rosée, l'appel dans le village, la protection du lait des vaches, les esprits de la Saint-Georges, la piqûre des orties, l'embauche des travailleurs saisonniers et le paiement des dettes.

¹³ La danse de la *Drăgaica* (v. *Manifestations choréiques*), les couronnes des *Sânziene*, les esprits des *Sânziene*, le taureau décoré, *Goțoii* 'les Georges'.